# Prefaci

Michel Foucault va venir a Montreal en diverses ocasions. Hi tenia els seus costums i amics. El 1976, va fer una comunicació sobre les alternatives a l'empresonament en el marc de la *Setmana del presoner* per invitació de Jean-Claude Bernheim, president de l'Oficina de Drets dels Presos. Aquest esdeveniment va tenir lloc en col·laboració amb l'Escola de Criminologia de la Universitat de Montreal, aleshores sota la direcció d'André Normandeau.

La comunicació de Michel Foucault a Montreal va ser publicada un primer cop el 1990 amb el títol: *Conférence de Michel Foucault sur les « mesures alternatives à l'emprisonnement » prononcée à l'Université de Montréal le 15 mars 1976*, a *Actes. Les cahiers d'action juridique* (núm. 73), que feu aparèixer, per a l'ocasió, un dossier que parlava sobre les penes substitutives i subratllava, amb el suport d'estadístiques, que el nombre de persones sota control judicial a França creixia des de la Segona Guerra Mundial, així com el nombre de presoners. Els col·laboradors d'aquest dossier

debaten del progrés que constitueixen les penes alternatives a l'encarcerament, però també dels seus probables fracassos. La versió de la conferència de Michel Foucault a Montreal publicada per *Actes* és, versemblantment, una transcripció del mecanoscrit titulat: *Conférence de Michel Foucault, Montréal, le 15 mars 1976*, que es troba als arxius de l'IMEC (signatura D215) a Caen.

El 1993, Jean-Paul Brodeur, professor a l'Escola de Criminologia de la Universitat de Montreal, descobreix l'enregistrament en cinta magnètica de la comunicació de Foucault al Centre Internacional de Criminologia Comparada (CICC). Serà transcrita i publicada amb el títol: « *Alternatives » à la prison. Diffusion ou décroissance du contrôle social : une entrevue avec Michel Foucault* en un número temàtic de *Criminologie* (vol. 26, núm. 1), que pretén posicionar el pensament de Foucault en relació amb la criminologia i la postmodernitat –tema en voga en aquella època a Montreal, on van ser ben rebuts els escrits de Michel Freitag i de Jean-François Lyotard. En aquest número, Dany Lacombe, fent-se ressò de les paraules escèptiques de Foucault quant a la humanització del món penal, recorda que en criminologia s'ha desenvolupat «una vasta documentació que demostra de manera enginyosa i cínica que tot intent de millora del sistema, en particular del sistema penal, només serveix per a la dispersió i l'expansió de control en cos social[1]».

1 Dany Lacombe, «Les liaisons dangereuses : Foucault et la criminologie», *Criminologie*, vol. 26, núm. 1, 1993, p. 52.

Aquesta és la versió de la conferència de Foucault a Montreal que es reprodueix en aquest llibre.

El 2009, *Theory, Culture and Society* (vol. 26, núm. 6) tradueix en anglès i publica la versió de Jean-Paul Brodeur amb el concurs de membres del CICC. El text apareix amb el títol: *Alternatives to the Prison : Dissemination or Decline of Social Control?*. Està acompanyat de nombroses contribucions, entre les quals les de Paul Rabinow, Judith Revel, Mauricio Lazzarato i Brian Massumi, que reflexionen sobre maneres de «pensar després de Foucault». Massumi hi defensa sobretot la idea que la nostra època està travessada per una governamentalitat preventiva de caràcter autopoiètic[2] que es fa ressò a la que es presenta a *Sécurité, territoire, population*.

Malgrat aquestes tres ocurrències, la conferència de Foucault continua sent desconeguda sens dubte a causa de la seva absència als toms de *Dits et écrits* i en els reculls de textos introductoris. Més enllà d'aquestes informacions factuals, és important subratllar que la conferència de Mont-real forma part de les intervencions públiques en què Foucault, abstenint-se de mirar molt lluny al passat per trobar-hi elements genealògics transcendentals, s'interroga sobre les formes emergents de control citant exemples contemporanis a ell. Ara bé, la lectura retrospectiva d'*Alternatives a la presó?*, lluny d'exhaurir les preguntes sobre la nostra actualitat

2 Brian Massumi, «National Enterprise Emergency: Steps Toward an Ecology of Powers», *Theory, Culture & Society*, vol. 26 núm. 6, 2009, p 153-185.

criminològica i penal, suscita nombrosos interrogants pel que fa a l'extensió d'una societat policial. Efectivament, en aquesta comunicació, Foucault qüestiona la idea que la imposició de sancions no carceràries representaria una ruptura amb l'empresonament, i suposa que el recurs a les mesures de llibertat vigilada i a la vigilància policial s'intensificarà amb el temps. Partint d'aquesta qüestió, m'ha semblat pertinent preguntar: com caracteritzar la lògica penal contemporània considerant les mesures de llibertat vigilada? Què passa amb el tractament diferencial dels il·legalismes?

Per tal de respondre a aquests interrogants, he convidat Tony Ferri, especialista en posada en vigilància electrònica i conseller penitenciari d'inserció i llibertat condicional al Ministeri de Justícia francès, a parlar sobre els efectes de portar braçalet electrònic i de la lògica subjacent a la imposició de condicions judicials. També he convidat Anthony Amicelle, especialista en gestió de delictes econòmics, a qualificar la nostra situació punitiva mitjançant una conversa sobre els mecanismes de control de les transaccions financeres dubtoses.

Aquestes converses han estat realitzades a fi d'iniciar una reflexió sobre el nostre univers penal, que sembla marcat alhora per un progressisme penal i per la imposició creixent de condicions restrictives extramurs, però també pel desenvolupament de tècniques de vigilància.

Dono les gràcies molt vivament als col·laboradors d'aquest llibre, que han acceptat respondre a les meves preguntes. També estic agraït a Marie-Chantal Plante, de la revista *Criminologie*, així com a Alexandre Chabot,

de la Universitat de Mont-real, per haver-me autoritzat amablement a publicar la transcripció de Jean-Paul Brodeur.

Sylvain Lafleur
Montreal, setembre del 2020